

het hagelkruis

Uitgave: Heemkundekring Barthold van Heessel * Aarle Rixtel
28^e jaargang nr. 3

HET HAGELKRUIS

In de Hooge Akkers, in het verlengde van de Hagelkruisweg in Aarle-Rixtel, vinden we dit hardstenen 14^e-eeuws kruis met een archaïsch aandoende Christusfiguur. Deze kruisen dienden in de tijd om hagelschade aan de landbouwgewassen te voorkomen en werden altijd geplaatst op een kruispunt van wegen. Zo ook met dit kruis in Aarle-Rixtel.

In vroegere dagen werden bij het kruis broodbedelingen gehouden en op de kruisdagen hielden de processies er halt. In de bovenkant van het kruis bevindt zich een opening, welke diende om er een lantaarn in te plaatsen.

Het is het enige bewaard gebleven hagelkruis in Noord-Brabant.

Foto omslag: fotostudio Henk Kweens

HET HAGELKRUIS

Achtentwintigste jaargang, nr. 3, aug/sept 2011

Informatieblad van Heemkundekring Barthold van Heessel te Aarle-Rixtel.
Tijdschrift met artikelen over geschiedenis, archeologie, heemkunde e.a. met
betrekking tot Aarle-Rixtel.

Verschijnt viermaal per jaar.

Abonnementskosten: € 8,00 per jaar, exclusief verzendkosten

Losse nummers: € 2,00 verkrijgbaar in het Museum Heemkamer
Barthold van Heessel

Heemkundekring Barthold van Heessel

Boscheweg 14a, 5735 GV Aarle-Rixtel, tel.: 0492 383553

Bestuur

Voorzitter:	J. Dekkers	Spechtstraat 6	0492 381673
Secretaris:	F. Bussemaker	Havenweg 13	0492 381228
Penningmeester:	D. van de Laar	Kerkstraat 27	0492 384415

Overige bestuursleden: H. van Beek, H. Beniers, F. v. Duppen-Strijbosch en
J. v.d. Weerden

Redactieraad informatie- en contactblad "Het Hagelkruis"

H. van Beek, Dorpsstraat 30G, (0492 381851) h.vanbeek@chello.nl
A. Claessen, Rode Schutplein 8, (0492 382342) jamclaessen@onsbrabantnet.nl
J. Dekkers, Spechtstraat 6, (0492 381673) jcadekkers@onsbrabantnet.nl
A. Willemsen-Huffenreuter

Verspreiding: Henk van Duppen, Klokstraat 2, 0492 381232

Druk: Drukkerij Aarle-Rixtel BV, Postbus 33, 5735 ZG Aarle-Rixtel

Erfgoedkaart

Henk van Beek

De regionale archeologe, Ria Berkvens van het SRE, start binnenkort met het opstellen van een zogenaamde (digitale) erfgoedkaart. Dit gebeurt in opdracht van de gemeente Laarbeek. Hiervoor wordt een uitgebreide inventarisatie opgezet. De bedoeling is dat ook de heemkundekringen hieraan een bijdrage leveren door het aanleveren van veldkennis en andere relevante (historische) informatie.

Doel van de erfgoedkaart is om het erfgoed een betere bescherming te kunnen geven via het bestemmingsplan en/of verordening, zoals in de Monumentenwet staat omschreven.

Hierbij moet niet alleen worden gedacht aan stedenbouwkundige plannen, maar ook aan de planning rond landinrichting, natuurbeheer en natuur- en landschapsontwikkeling.

Bij de inventarisatie worden niet alleen de nog zichtbare overblijfselen uit het verleden opgenomen, maar wordt vooral ook een overzicht van voormalige elementen en structuren met hun landschapsgenetische context, ongeacht de mate waarin deze nu aan de oppervlakte nog zichtbaar zijn, meegenomen. Om de relaties tussen de fysische ruimte en wat in de loop van de eeuwen door de mens tot stand is gebracht te begrijpen, wordt er een analyse gemaakt van zowel fysische (reliëf en bodem) als antropogene (grondgebruik, bewoning, percelering) landschapscomponenten en hun samenhang. Dit biedt de mogelijkheid om gericht archeologische waarden te beschermen, maar ook om de planvorming te adviseren over het bewaren en eventueel herstellen van cultuurhistorische waarden, zoals bijvoorbeeld houtwallen, oude historische zandwegen, perceelsgreppels, grachten en poelen. De erfgoedkaart is een zogenaamde GIS-kaart (GIS = Geologisch informatie-systeem) met een groot aantal lagen, die grofweg zijn ingedeeld naar landschap, historie en archeologie.

De gemeentelijke erfgoedkaart bestaat globaal uit de volgende elementen:

- Verstoringenkaart
- Erfgoedkaart fysisch, archeologisch en historisch landschap en verder onderverdeeld naar thema en subthema
- Archeologiekaart, bestaande uit:
 - Archeologische waarden- en verwachtingenkaart
 - Archeologische beleidskaart
- Cultuurhistoriekaart, bestaande uit:
 - Cultuurhistorische waardenkaart
 - Cultuurhistorische beleidskaart
 - Rapport met toelichting en onderbouwing.

Ondertussen ben ik al druk bezig met het inventariseren en intekenen van de verschillende cultuurhistorische (landschaps)elementen naar de situatie rond 1832, rond 1900 en nu.

Op de kaart van rond 1900 kun je zien dat ons Aarlese landschap kon

worden gekarakteriseerd als kleinschalig, met vele kleine landschapelementen zoals houtwallen. Over deze houtwallen heb ik hierna een apart artikel geschreven.

De houtwal

Henk van Beek

Op oude topografische kaarten van voor 1900 zie je langs kleine perceeltjes allemaal groene streepjes. Het zijn houtwallen. Houtwallen komen al eeuwenlang voor, ook in het Aarlese landschap.

Een houtwal is een aarden wal, een soort dijkje, aan een of twee kanten begrensd door een sloot. Een houtsingel is een houtwal zonder wal/sloot. De wal is begroeid met bomen en struiken. Vroeger gebruikten de boeren zo'n wal om hun vee binnen hun terrein, wei-of hooilandje, te houden. De houtwal moest dus vooral ondoordringbaar zijn voor koeien, paarden of schapen.

Om de wal in stand te houden moest die om de 5 à 6 jaar worden "afgezet", gesnoeid. Deed men dat niet, dan groeiden de jonge boompjes en struiken door tot hoog opgaande bomen en verloor de houtwal zijn ondoordringbaarheid. De boeren maakten van deze nood een deugd door het kaphout te gebruiken als geriefhout.

Het hout werd namelijk voor van alles en nog wat gebruikt: als brandhout of om gereedschapsstelen, meubels of hekken (schaarhout) te maken. Zo werd de zwarte els gebruikt voor het maken van houten lepels, schalen en als funderingspalen. Elzenhout was uitermate geschikt voor het maken van houtskool. Het hout van de es werd en wordt vooral gebruikt voor het maken van stelen van bijlen en schoppen. Tegenwoordig gebruikt men essenhout ook nog voor gymnastiektoestellen. De hazelaar werd en wordt gebruikt voor stokken: wandelstokken, bezems, staken voor hekken, speerschachten en lansen. Een wig van de hazelaar werd en wordt gebruikt voor het maken van wichelroedes. Die moet dan wel in de kerstnacht worden gesneden! De meidoorn leverde en levert hout voor het maken van fijn snijwerk, wandelstokken, eggentanden en kamraderen in molens. De eik is ook een bekende boom van de houtwal en levert/leverde uitstekend geriefhout: niet alleen voor meubels, maar ook voor deuren,

parket, kozijnen en trappen. Schepen en sluisdeuren werden traditioneel ook van eikenhout gemaakt.

Naast de hiervoor genoemde soorten komen er ook nog andere bomen en struiken in de houtwal voor, zoals de vuilboom en de lijsterbes. Die zijn er echter meestal als zaailing hier terecht gekomen o.a. door vogels die de bessen met hun zaden verspreiden.

De meeste houtwallen zijn in de loop van de 20-ste eeuw uit ons (Aarlese) landschap verdwenen. Dat had vooral te maken met de komst van het prikkeldraad, dat de houtwal in de functie van veekering heeft verdrongen. Maar ook door schaalvergroting van de landbouw (ruilverkaveling) is de houtwal vrijwel verdwenen. In Aarle vind je ze nog maar zelden.

Soms zie je nog restanten ervan in de vorm van een rijtje hoge bomen.

Gelukkig komen er ook weer houtwallen terug in het landschap, zoals bij Piet Segeren, tussen de Kasteelweg en de Goorloop.

Houtwal tussen de Kasteelweg en de Goorloop

Houtwallen zijn niet alleen erg mooi in het landschap, maar hebben ook een belangrijke ecologische functie: Ze herbergen een grote verscheidenheid aan planten- en diersoorten. De zonkant is dan vooral interessant voor insecten, amfibieën en reptielen, de schaduwkant voor varens en mossen. De vegetatie onder de bomen wordt vaak gekenmerkt door soorten die buiten de houtsingels niet of nauwelijks meer in het gebied voorkomen, zoals kamperfoelie, maagdenpalm, bosandoorn en dauwnetel.

De houtwal/singel levert ook het nodige voedsel aan o.a. vogels, die er behalve vruchten ook talloze insectenlarven vinden. De kruidenzône aan de buitenkant is op zijn beurt weer in trek bij bijvoorbeeld vlinders en bijen. Ook fungeert de houtwal als verbindingsweg tussen de verschillen gebieden.

Last but not least: koeien zoeken in de zomer graag de luwte van de houtwal op. Kortom: de houtwal is een waardevol landschapselement. Hopelijk leidt de erfgoedkaart ertoe dat hun aantal weer gaat toenemen!

Het huzarenstukje van Diny en Henk Beniers

Henk van Beek

Aan de voorgevel is het nauwelijks te zien, maar als je binnenkomt des te beter. De woonboerderij van Diny en Henk Beniers aan de Sengersweg heeft inwendig een ware metamorfose ondergaan. En dan hebben we het niet over een hier en daar verplaatst muurtje of een likje verf. Nee, het gedeelte waarin zich voorheen Diny's atelier bevond, met de grote toogdeur, is totaal veranderd. Hier vinden Diny en Henk hun nieuwe onderkomen.

Het gezinnetje van zoon Sander bewoont nu het aangepaste “voorhuis”, dat van binnen nog steeds dezelfde uitstraling heeft als in de tijd dat de toenmalige burgemeester Willem Sengers hier zijn verblijf had.

De behuizing van Diny en Henk is - in hedendaagse taal - een levensloopbestendige woning geworden en dan ook nog eentje van hoog allooi! Aan de voorkant is het nog niet zo spectaculair: een ruime slaapkamer, dito badkamer en trappenhal. Maar het woongedeelte is heel apart!

Hier is met veel fantasie en lef een totaal afwijkende woonruimte geschapen. Aangezien dit deel van de woning aan de noordkant ligt, wilden Diny en Henk zich verzekeren van voldoende daglicht. Daarom werd de achterkant in zijn geheel uitgebouwd, zowel horizontaal als verticaal en werd het nieuwe hellende dak voorzien van een aantal grote ramen. Binnen is het een heel ruime woonkamer annex keuken geworden met een prachtige vide. De oude houten balken zijn zoveel mogelijk gehandhaafd of op een geraffineerde manier opnieuw verwerkt in de nieuwe (draag)constructie. Ze zijn niet stiekem weggemoffeld maar heel prominent aanwezig. Op deze manier blijft de geschiedenis van het pand goed “leesbaar”. Waar mogelijk zijn zelfs de houten penverbindingen bewaard gebleven.

Daar komen we te zijner tijd nog op terug. Het is onmiskenbaar dat André Gevers hier ook stevig zijn stempel heeft gedrukt!. Want wie anders dan André kan op deze constructieve wijze te werk gaan?!

Vensterklem

Houten penverbinding

Het is immers een publiek geheim dat André dit soort opdrachten tot in de perfectie uit weet te voeren. Aan de basis van dit alles stond architect Leo Bekkers, de broer van Diny. Ook hem komt alle lof toe. Want je kunt het allemaal wel willen, maar het moet ook nog technisch kúnnen!

Schrijver dezes heeft het bouwproces een beetje kunnen volgen en zich regelmatig achter de oren gekrabd of het allemaal wel goed zou aflopen. Uiteindelijk is de droom van Diny en Henk helemaal uitgekomen! Wat dat betreft kunt je gerust zeggen dat hier in gezamenlijkheid een waar huzarenstukje is geleverd. Complimenten aan deze waaghalzen!

Een klein stukje geschiedenis van dit huis hoort er uiteraard bij! De vader van Henk, Frans, huurde de boerderij rond 1939 van Noud Sengers. Daarvóór woonde het gezin Beniers op 't Heuveltje in de boerderij die grensde aan herberg 't Witte Paard, waar later de familie Nooijen is komen wonen.

Noud Sengers was een zoon van Willem Sengers, die vroegere burgemeester. Een zoon van Sengers was priester en kreeg een aparte aanbouw, de latere garage van Henk.

De boerderij wordt al in de 17^e eeuw vermeld. Die is waarschijnlijk een voorganger geweest, maar het is heel goed mogelijk dat (een deel van) de toenmalige gebinten nog voor de huidige boerderij zijn gebruikt.

In de jaren vijftig van de vorige eeuw werd de boerderij met boomgaard aan de gemeente verkocht. Kort daarna kocht Frans Beniers het grootste deel op zijn beurt weer van de gemeente, met uitzondering van een deel van de schuur. Die werd gemeentewerf. Frans Beniers was lange tijd de brouwer van Prinsen, maar toen de brouwerij stopte begon hij voor zichzelf met het bottelen van bier en het maken van limonade. Henk weet er nog veel van te vertellen. Het bier werd door Amstel aangeleverd, de limonade werd in eigen beheer geproduceerd en gebotteld onder het merk "F. Beniers".

In de oorlog moesten de kasteleins de kroonkurken na gebruik inleveren en werden die, na te zijn gefatsoeneerd, weer gebruikt. Naast limonade werden er ook verschillende likeuren gebotteld. Voor de limonade werden later de bekende beugelflessen gebruikt.

Broer Gerard heeft later de bottelarij nog enige tijd van vader overgenomen, terwijl broer Piet (de alom bekende) vertegenwoordiger werd van Amstel.

De boerderij-indeling bestond destijds uit het voorhuis, vervolgens een aparte ruimte voor de kar en daarnaast twee aparte ruimten voor het paard en de varkens. Het voorhuis is grotendeels in dezelfde staat gebleven. Opvallend zijn de prachtige woonkeuken en bijvoorbeeld de authentieke hoge brede deuren.

Zoon Sander heeft dit deel inmiddels op een passende wijze ingericht en er met zijn gezinnetje zijn intrek genomen. Ook de buitenkant ademt nog steeds de sfeer uit van een echte langgevelboerderij. De Beniertjes mogen er best trots op zijn!!!!

Van Telephone tot GSM

Bert Uijtenbogaart

Het is op 9 september van dit jaar precies 100 jaar geleden dat de Directeur-Generaal der Posterijen en Telegrafie in de Staatscourant bekend maakte dat met ingang van 13 september van dat jaar Aarle-Rixtel werd opgenomen in het 'Telefoonverkeer'.

Nadat een jaar eerder brievenaarder en kantoorhouder T.v.d. Kerkhof aan de Kouwenberg was gestopt werd tot zijn opvolger M. van Heugten benoemd en werd het (post)kantoor overgeheveld naar pand B 38, het nu nog bestaande pand Dorpsstraat 74. Eind augustus was de aanleg van het telefoonnet zover gevorderd dat men daar kon bellen in een aparte 'spreekcel'. Van Heugten bracht de verbinding handmatig tot stand, nadat hij het door de klant opgegeven nummer had 'gedraaid' en stak vervolgens, als de abonnee zich meldde, de steker in het betreffende gaatje dat met de spreekcel in verbinding stond.

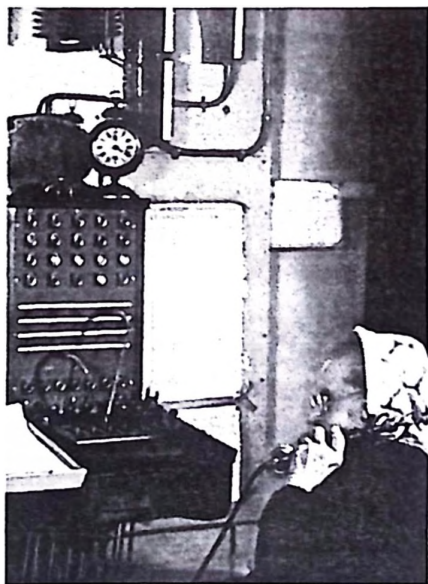
Contact! In principe heeft deze techniek ruim 25 jaar standgehouden, einde jaren dertig deed de eerste automatisering zijn intrede door de bouw van een centrale aan het Kapelpad die er nu nog staat, uiteraard steeds meer gemoderniseerd en uitgebreid.

Aan deze ontwikkeling was wereldwijd al veel voorafgegaan. In juni 1845 werd in Nederland de elektrische telegraaf toegepast voor de eerste spoorwegverbinding Amsterdam-Haarlem en rond 1850 werd de eerste bruikbare telegraaf voor lange afstanden in gebruik genomen. Een op palen rustende ijzerdraad verbond de seintoestellen op de stations met elkaar. In 1852 werd de Rijkstelegraaf opgericht die het monopolie verkreeg op het telegrafisch berichtenverkeer. Weliswaar was het de Belg Charles Bourseul die al in 1854 de eerste vinding voor telefonie deed, maar het duurde nog tot 1876 totdat Alexander Graham Bell met een bruikbaar product kwam en patent indiende op zijn uitvinding, zijn 'vooruitgang in de telegrafie'. In 1881 werd in Amsterdam het eerste openbare netwerk met 49 aangesloten abonnees geopend; Aarle-Rixtel zou dus 30 jaar later volgen hoewel.....

de eerste tekenen van activiteiten zijn te bespeuren in een rondschrijven van de directeur van het Post- en Telegraafkantoor van december 1897 aan het gemeentebestuur waarin vermeld wordt dat “... *wanneer door de Gemeente wordt toegestaan eene telefonische verbinding tusschen de Gemeente en het Rijkstelegraafkantoor alhier daar te stellen de eenige nog te vervullen formaliteit is: eene aanvraag op zegel aan Zijne Excellentie den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, die dat stuk ter fine van onderzoek aan de Lijninspecteur te Venlo inzendt. Wanneer enige spoed betraght zou worden zou de verbinding reeds 1 mei 1898 gereed kunnen zijn*”.

Aarle-Rixtel heeft niet gereageerd op deze uitnodiging; wellicht speelden onzekerheid en financiën een rol, immers de meeste kosten, ook de personele, kwamen voor hen die dit nieuwe medium gingen oprichten, de gemeente dus. Pas in 1920 zou het hele telegraaf- en telefoongebeuren een zaak van het Rijk worden.

In het voorjaar van 1910 werd dan voor het eerst een concreet verzoek aan de gemeenteraad gedaan “ons dorp te doen opnemen in het plaatselijk telefoonnet.” Het bleek om graan- en meelhandel vh. P.A. van Hoek te gaan. Burgemeester Albers Pistorius, inmiddels wonende in villa Mimosa aan de Dorpsstraat en zelf al in het bezit van telefoon (Helmond nr. 199) ging praten met de Inspecteur der Posterijen. In de raadsvergadering van 22 oktober 1910 gaf hij uitsluitsel over de eisen die het Rijk stelde en meende dat deze voor Aarle-Rixtel niet te bezwarend waren en een zaak was van algemeen nut.

Centrale omstreeks 1910

Die eisen waren o.a.:

De kantoorhouder moet een jaarwedde hebben van 50 gulden.

Er moet ook een besteller van telegrammen zijn die door de gemeente wordt betaald. Het Rijk vergoedt voor elk telegram 10 cent. Hiertoe werd L. Kandelaars uit de Dorpsstraat (B 31) benaderd die dit wilde doen.

Uit nadere toelichting van Albers Pistorius bleek dat de nieuw benoemde brievenaarder (M.v.Heugten dus) een kamer gratis als kantoor wilde afstaan mits hij als kantoorhouder werd benoemd. In dat vertrek moest voor rekening van de gemeente een spreekcel worden gebouwd, kosten ongeveer 50 gulden. Vervolgens wilde hij overgaan tot stemming.

Raadslid Saris zei begrepen te hebben dat alle kosten jaarlijks ongeveer 100 gulden zouden bedragen waarop de voorzitter hem antwoordde: "Het eerste jaar wel, later maar 50 gulden De toestellen en al wat verder voor den Dienst nodig is levert het Rijk gratis."

Raadslid Strijbosch vroeg of de gratis afgestane plaats door Van Heugten ook voor volgende jaren bedoeld was hetgeen de voorzitter bevestigde. Vervolgens werd het voorstel tot oprichten van een hulptelegraaf en telefoonkantoor met alle stemmen aangenomen zodat deze kon worden aangevraagd bij de minister van Waterstaat.

Marinus van Heugten, geboren op 15-5-1871 in St. Michielsgestel, van beroep brievenaarder, werd door de raad unaniem benoemd tot kantoorhouder tegen een minimum salaris van 50 gulden per jaar en onder een aantal voorwaarden:

Zij, de gemeente, levert en onderhoudt ten genoegen van de minister van Waterstaat een behoorlijk gemeubileerde, verlichte en verwarmde lokaliteit tot uitoefening van de Dienst en voor het aanbrengen van de voor de interlokale telefoondienst vereiste toestellen;

Hij staat aan zijn vervanger voor de tijd dat deze hem vervangt een evenredig deel van zijn salaris af;

Als vervanger werd aangesteld de plaatsvervanger van de brievengaarder (Jan Wich?);

Als telegrambesteller aan te stellen Lambertus Kandelaars, geboren op 6-8-1875 te Gemert, van beroep kleermaker tegen een vergoeding van 10 cent voor elk besteld telegram;

Een telefooncel te plaatsen in bovengenoemd lokaal tot een max. bedrag van 50 gulden.

Blijkbaar was de inspecteur der Posterijen en Telegrafie nog niet echt overtuigd. want op 26 november 1910 schreef Albers Pistorius hem:

" Wij hebben de eer u mede te delen dat de bevolking der gemeente A-Rixtel op 1-1-1910 bestond uit 1767 zielen waarvan 882 wonen in de bebouwde kom. De toestand waarin Handel en Industrie verkeren alsmede het bestaan van een grote kostschool voor meisjes wettigen als nodig van bedoeld kantoor.

Handel en Verkeer zijn van veel betekenis. Geneeskundige hulp moet worden ontboden van Helmond, Gemert en Beek en Donk. Met het oog op het ontbieden van politie is telegrafische verbinding hier zeker gewenst.

Wat de salarisregeling van de kantoorhouder betreft menen wij dat deze in de zin der bestaande voorschriften is vastgesteld.

Van uw richtlijnen betreffende het salaris van het vervangend personeel hebben wij nota genomen.

M. van Heugten bekleedt geen betrekking welke met die van kantoorhouder onvermijdelijk is.

Wij hebben alle reden te verwachten dat het telegraaf- en telefoonverkeer van betekenis zal worden.

Op de overige in uw schrijven opgevatte vragen zal uwen inspectie beter het antwoord kunnen geven dan wij. "

Enige dagen later volgde er van de zijde van de gemeente nog een lange lijst van bedrijven en (eenmans)bedrijfjes van 'ter plaatse gevestigde industrie' die de Inspectie moest overtuigen. Het eerste

resultaat was de vestiging van een publieke telefooncel die in het postkantoor werd opgesteld. De krant maakte er melding van en voegde er aan toe; *"hetgeen voorzeker door onze zakendoende burgers met blijdschap wordt gezien,"*

Nadat de gemeenteraad in de maanden die volgden nog nadere besluiten nam met betrekking tot de instandhouding van het hulppostkantoor (ook een eventuele verplaatsing naar een andere locatie was voor rekening van de gemeente) leken alle hobbels genomen te zijn. Acht maanden later, augustus 1911, werd duidelijk dat nog dezelfde maand de aanleg van het telefoonnet gereed zou komen. De Nederlandse staatscourant maakte het die maand officieel bekend:

*"De Directeur Generaal der posterijen en telegraphie maakt bekend dat op 30 Aug. te Aarle-Rixtel een hulp-telegraaf en hulp-telefoonkantoor voor het algemeen verkeer wordt opengesteld. De diensturen zijn geregeld als volgt:
op werkdagen: 9-1, 2-3, 6-7;
op Zon- en Feestdagen: 8-9 v.m."*

Dezelfde staatscourant vermeldde op 9 september:

"De Directeur Generaal der posterijen en telegraphie maakt bekend dat met ingang van 13 dezer het kantoor Aarle-Rixtel wordt opgenomen in het Nederlands-Belgische telefoonverkeer. Omtrent de tariefs- en verkeersregelen zijn aan genoemd kantoor inlichtingen te bekomen."

Het aantal aansluitingen in Aarle-Rixtel was echter nog zeer beperkt. Het oudste telefoonboek (1913) vermeldde Aarle-Rixtel nog onder Helmond met de al genoemde burgemeester Albers Pistorius en verder:

Dam, A. van Stoomhooiperserij en strohulzenfabr.	230
Golfpapier en Cartonnagefabr., Dir. O.Henny	228
Prinzen, Hein. Agentuur- en commissieh.	87

In dat jaar, ingaande 1 april, besloot de gemeenteraad op verzoek van L. Kandelaars hem eervol ontslag te verlenen als telegrambesteller en in zijn plaats te benoemen Geertruida Heinemans die met haar man schuin tegenover het gemeentehuis op B2 woonde. De schelgeleiding die thuis bij Kandelaars rinkelde voor een bezorging moest dientengevolge 200 meter worden verplaatst waar de gemeente ook een bijdrage in verstrekke: *“echter ten hoogste 25 gulden”*.

In 1915 werd Aarle-Rixtel in het telefoonboek voor het eerst afzonderlijk vermeld, met aanduiding: “zie ook onder Helmond” welke aanduiding overigens nog tot in de jaren zestig werd gehandhaafd.

- 1 Hoek, P.A. v., Graanhandel
- 4 Jaspers & Co, Aug., Molenbouwwerken en machinefabr.
- 2 Kerkhof, F.v.d., Uurwerkfabriek
- 3 Petit en Fritsen, Klokkengieterij

Tien jaar later (1925) zijn er nog “slechts” 10 abonnees; Jaspers krijgt nr. 7, de overige zijn Dr. Dijkman nr.10, M.v.d.Kerkhof & Zn. Torenuurwerken en Klokkenfabr. nr.6, H.T. Prinsen bierbrouwer nr.5, M. Thywissen mijn-ingenieur nr. 9 en J.Vermulst handelsreiziger nr. 8.

Een aardige anekdote uit de jaren dertig is afkomstig van Tom van Vlerken die naast het postkantoor woonde en vaak als buurjongen vertoefde bij brievenaarder Van Heugten. Als daar de bel rinkelde ten teken dat iemand telefonisch contact zocht, slofte van Heugten naar de centrale en verbond de verzoeker door. Op zondag was het postkantoor echter gesloten, ook de centrale en ook de bedrijven die een telefoon hadden. Bij de Bavaria in Lieshout werd echter op zondag wel gewerkt. Aangezien de cafe's in Helmond op die dag meestal vol zaten en kwam het regelmatig voor dat er biertekort dreigde. Dankzij de telefoon kon de kastelein dan naar Lieshout bellen met verzoek om extra vocht. Technisch liep de verbinding via Aarle en Van Heugten

hoorde dan bij hem ook even de bel rinkelen en wist dan al wat er aan de hand was. Een half uurtje later zag hij dan het biertransport door de Dorpsstraat naar Helmond rijden!

Inmiddels is het 1935 en worden 27 plaatselijke abonnees geteld met o.a. het gemeentehuis nr. 13 (toeval?) en pastoor Koenen nr. 19. Beide hadden waarschijnlijk al eerder telefoon. Ook de woning van veldwachter Van Eijk wordt op kosten van de gemeente voorzien van een telefoonaansluiting.

Postkantoorhouder Van Heugten was drie jaar daarvoor met pensioen gegaan en het hulppostkantoor was verplaatst naar de Kapellaan (zie Het Hagelkruis nr. 3 herfst 2009).

In 1938 kocht de PTT grond van Jos van den Heuvel voor de bouw van een telefooncentrale aan het Kapelpad en op 30 dec.1939 verleende het gemeentebestuur vergunning voor de bouw.

Waarschijnlijk door de oorlogsomstandigheden bleef het gebouwtje leeg en het viel regelmatig ten prooi aan baldadigheid en vernielzucht van de jeugd, zozeer zelfs dat burgemeester Haffmans in 1942 ouders en leerkrachten met klem aanraade meer toezicht te houden op de opgroeiende jeugd, *“opdat aan deze schandelijke praktijken en wangedrag paal en perk wordt gesteld.”*

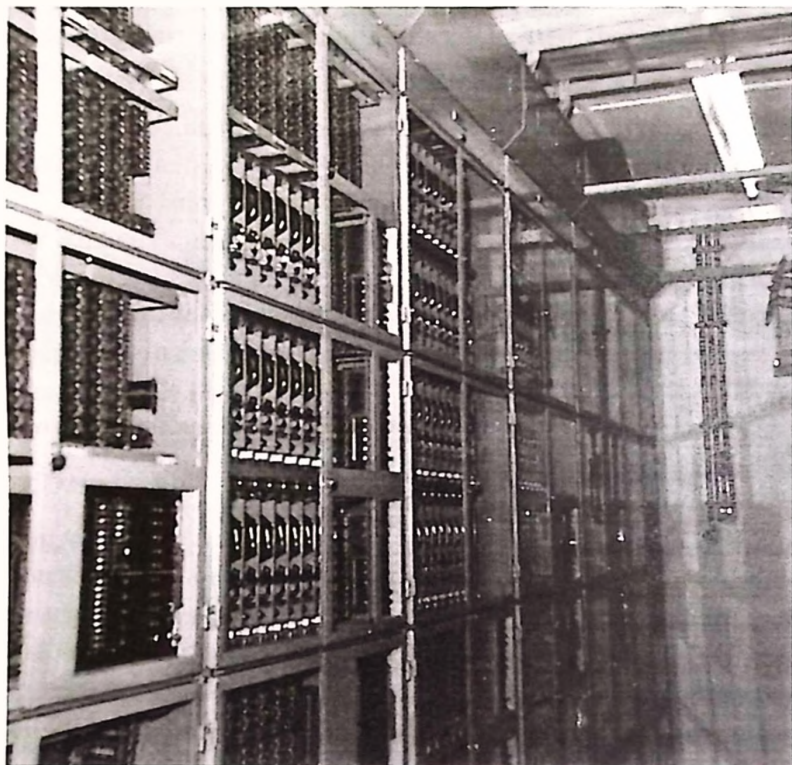
Op 25 aug.1949 om 13.00 uur was het dan zover en werd er een automatische zg. AT&T- telefooncentrale in dienst gesteld en werd Aarle-Rixtel daarmee ook opgestoten in de vaart der volkeren.

Gelijktijdig kregen alle abonnees een 3-cijferig nummer met een 2 vooraf.

Het zou overigens nog jaren duren voordat men rechtstreeks naar Amsterdam, Groningen of Maastricht kon bellen. Er zijn dan ongeveer 60 abonnees, in 1955 95 abonnees.

Tenslotte nog enige (recentere) feiten:

December 1970 de eerste openbare cel op het kerkplein, later nog twee op diverse plaatsen.

De Aarlese relaiscentrale

Op 3 juli 1973 werd de telefooncentrale vervangen door een Philips UR VB electro-mechanische relaiscentrale (zie foto van het transmissiegedeelte) en werden de abonneenummers 4- cijferig.

Op 18 mei 1993 werd deze centrale vervangen door een Ericsson AXE digitaal computergestuurde.

Op 10 oktober 1995 werden alle telefoonnummers (landelijk) 10- cijferig, netnummer 04928 werd 0492, aan abonneezijde werden 2 cijfers toegevoegd (38).

In de loop van 1996 werd langs de Kanaaldijk door PTT Telecom een 38,5 meter hoge antenne geplaatst voor mobiele telefoon-

verbindingen, toen nog hoofdzakelijk voor het analoge N.M.T. (Nordic Mobile Telephone in PTT jargon ATF 3 = Auto Telefoon Netwerk 3). Losse autotelefoons met zware accu en later, rond 1992, uit de kluiten gewassen mobieltjes werkten hierop.

Oktober 1999 werd met het analoge mobiele netwerk gestopt, het digitale Global System for Mobile communications (G.S.M.) antennes nam het mobiele telefonienetwerk over.

In februari 2000 werden door KPN tegen de kerktoeren GSM-antennes met bruine camouflagekleur tussen onderste galmgaten en het uurwerk geplaatst.

Eind 2009 verdween ook de laatste openbare telefooncel op het kerkplein.

Het Patronaat

A. van Kilsdonk

Nu het nieuwe patronaat is opgeleverd, een mooi appartementencomplex is geworden, weliswaar te hoog, en inmiddels nieuwe bewoners heeft gekregen, heb ik een mooi gedichtje gekregen over het oude gebouw.

De stem van het patronaat

*Als honderdjarige sta ik hier in de straat,
verkleumd en stuk gemaakt.*

*Er is in mijn levensjaren nog nooit zoveel over mij gepraat.
In mijn jonge jaren werd ik door vele mensen bezocht.*

*Ik was nooit mooi genoeg, er werd steeds wat anders voor mij
gezocht.*

*De naam die ik droeg toen ik tachtig werd, is allang verdreven.
Het heeft mij pijn gedaan maar verder heb ik altijd gezwegen.*

*Voor al het publiek dat mij bezocht, kon daar niet tegen
Toen ik honderd jaar geleden werd geboren stond ik te gloren.*

Maar dan word je oud en stijf en ben je verloren.

*Ze gingen met mij leuren, werd van de hand gedaan, om te
treuren.*

*Ik werd verpatst aan vreemde mensen, die van mij wat anders
wensten*

*Hoeveel mensen mijn naam hebben genoemd en die mij node
missen*

*Zelfs de gemeente kwam er aan te pas om mij te vergewissen
dat ik niet moest tegenspreken, ik zou me wel vergissen*

*Het is te laat, heb het onderspit moeten delven, werd mij gezegd
tegen elven*

Nu wordt er in mijn bed een ander gebouw gezet

*Mijn afscheid zal niet lang meer op zich laten wachten,
omdat ze nu nieuwe plannen voor mij bedachten.*

*Ik zal niet langer treuren, het gaat toch gebeuren
 Maar ik sta niet alleen om te verdwijnen,
 het winkelcentrum gaat ook verkleinen.
 Ga nog even door, lieve mensen, met mij aan te gapen
 Over enige tijd kan je in Aarle rustig verder slapen.*

Ut appartemensecomplex en de grijze golf

Henk van Beek

Ik woon al un klèn hortje in un appartemensecomplex, ut Patternaat, midde in de Durpsstraot.

Vur mai ha ut nog nie persè gehoeve, mar ons vrouw wô op den duur gèr gelijkvloers wone. Anders han we ons hois moete verbouwe. Mar dè ut zo vlug zo goan, dor han we gin rèekening mi gehaawe.

Naw wô minnen burman op de kletsavund lollig zin, dur te zegge dè ik in ut Patternaat ging wone en uurst bezwaor ha gemakt tigge dè gebaw. Hi wist er mar de helluft van. Tiggen ut uurst ontwerp han wai vanoit de Heem bezwaor gemakt. Dè klopt. Mar tigge ut twidde, worin

ik naaw woon, nie! Ja, en as ge naw iemes tege komt kriede nog steeds dè verhaal van minnen buurman te heure. Dettie ut bekiekt, dieje klorus!

Naw is ons vrouw hillemol gin siebedeeske, neije, neije. Want ze is nie de innigste die an ut apartemensekompleks lèijt. Zo wa al ut vrouwvolluk dè mi ut lig nèètsyndroom zit te kieke (sinds ons jong de deur oit zin), leijt doran. Meen durske ôk. Mar goewd, t'is nie anders. Trouwes, ik heb 'r ôk goewd den aard!

Ut waar trowwes un hèèl getulder, die verhoizing. Wa sjouwde in de jorre toch veul bai mekare, nie? Den hille zulder lag vol mi seund, net as de skelleft in de stal, de kaste in baikeuke, ja, wor nie? Ut miste seund is nor de milieustroat gebroacht. Van un par dinger kosse we mar nowwie skeije en die hebbe we toch mar meegenomme. Zoas de klok van ons moeder, zowwe zonnen bimbam. Den bimbam hebbe we trowwes afgezet, want dè ding dè gu me toch te kèr. Dor worde snaachts wakker van!

Bai ut appartement hebbe we gin tointje mèr. Mar dè is allein mar hendig. Ons jonges han un bar bakke mi geraniums gegivve vur op ugt balkon. Kosse we aachter gon zitte, zeeje ze. Moi nie! Trowwes tegenwoordig zitte ze vort aachter de orchideeje! Nei, des niks vur ons. Wai laupe gèr un endje op en fietse ok hèèl wa af. We hebbe trowwes allebeij nen electrische fiets. Zonnen turbo van Sparta. Matje, matje, des un oitvinding. Tis verrekte hendig, dè moet ik zegge. Den diksentijd heb ik um op eco ston. Des de ligste stand. (Ik haaw munnen aawe fiets nog an, dan kan de klenne mee op 't lèn zaaltje, op de stang.) Mi stivvige wind tege zet ik um op normaal en as ik bai ons de Loarbreug op moet, dan zet ik um op power. Ge moet trowwes wel goewd oitkieke, zeker bai kroisinge. Want ge got nogal gouw te hard en dan eest nie mee stoppe. Veul awwer mense hebbe dè in ut begin niet in de gate en des gevaarlijk. Mar tis skon um te zien hoe ge die aaw mennekes van vaif en taagentig vurbai ziet vliege. Petje

aachterstevurre op ut köpke, korte boks, tiesjurtje en mi de blouwte vuut in de sandale. Nou, dè zaagde vaiftig joar geleeje nie! Ja, des naw immel de grijze golluf! Die kriege naw de skuld vur de growte pensioenoitgaaf. Mar, kordju, de miste aaw hebben'r hard zat vur gewerkt. Ik betaal al van jongsafan pensioenpremie en AOW. Al hèèl meen lève. Ik heb munnen aige VUT dik en dubbel betald. En dè kanne ons jonges nie zegge. Die hebbe allemol langer dur magge lère! En dan nog maawe! Allee, kom naw! Hebbe ze un gatje in zunne kop? En wie moeder op die klèn jong pàasse? Of moete die soms nor ut kiendjesasiel? Nei, dan zin die aaw goed zat! Mar ja, ze wille allemol skon wone. Un growt hois, drie kirres per joar op vekansie en ne growten auto vur de deur. Ja en dan moete ze mi zun tweeje blieve werke. Des hendig zat! En zodoende pàasse wai ok weli is op. Och en des ôk skon. En ze haawen oe goewd bizzig! Dor bliedde jong van.

Het nieuwe patronaat bijna gereed - rechtsboven het appartement van de auteur

Ik zou wel eens

Louis Barten

Het is een flodderig ding dat niet staat in het rek waar de vele cd's in veel kleurige doosjes naast elkaar roepen om aandacht. Gewoon, een cassettebandje. Het doosje is al lang in de grijze vuilcontainer

verdwenen of misschien ligt het ergens, in gebruik voor paperclips en elastiekjes, bij wie dan ook. Met een potloodje probeer ik het bruinigrijze plastiekachtige strookje wat vaster op het daarvoor bestemde rolletje te draaien, voorzichtig met eerbied en

aandacht. Het bandje zit erg los. Als ik het maar niet stuk draai. De cassette is plakkerig van een verwijderd etiket en maakt het karwei moeilijker dan gedacht. Het is ook geen werk voor de niet meer zo soepele handen van een zeventiger, het is gewoon onbegonnen werk, maar toch.

Als ik nu maar de goede kant op draai. Ik weet niet meer op welk van de twee kanten staat wat ik wil horen. De letters A en B staan er nog wel. Vroeger wist ik precies waar iets stond. Het stond op de A- of de B-kant, dat was in je geheugen opgeslagen. Het zit er kennelijk niet ingegrift, want dan wist ik het nog wel.

Tegenwoordig grift men niet meer in het geheugen, men heeft alles op de vaste schijf staan. Rondom mij luisterend denk ik vaak dat die vaste schijf alleen in een PC zit, niet tussen de oren.

Ondertussen is het bandje redelijk vast op het spoeltje gedraaid. De cassetterecorder maakt deel uit van een draagbare radiocassette-recorder, een combinatie vol tegenspraak die onder in de grote keukenkast staat. Je kunt het ruiken. Dat toestel werkt op zes dikke staaftbatterijen of via een draad met aan weerskanten een weliswaar niet gelijk gevormde stekker via het gewone lichtnet. Een snoer.

In de bekende laden in de kamer, de keuken en op de slaapkamer liggen nergens de voor dit apparaat noodzakelijke batterijen. Er liggen wel andere batterijen, van die kleintjes. 6AA staat er op.

Waar is het snoer? De zoektocht op dezelfde plekken levert niets op. Het zal wel ergens anders voor gebruikt zijn. Die snoeren zijn toch niet geschikt voor een printer of een laptop. Bij mijn oud scheerapparaat zit er een dat niet groot genoeg blijkt te zijn. Dit past niet in de radiocassetterecorder. En dan praten ze tegenwoordig over een mannetje en een vrouwtje wanneer men het heeft over een stekker en een stopcontact. Het past niet.

Op de vliering staat nog een pick-up die daarnaartoe is verbannen met de komst van de cd-speler. De vlizotrap is weet ik hoe lang niet meer naar beneden gelaten. Dat is te merken. Het stof dwarrelt om me heen, op mijn hoofd en kleren. Mijn vrouw is niet thuis, dus is mij niet gewezen op de consequenties die aan het neerlaten, beklimmen en afdalen van een vlizotrap zijn verbonden. Bovenaan de trap is er helemaal geen houvast, ik kom zo ongeveer op handen en voeten aan en kan me met enige moeite oprichten om vervolgens het hoofd te stoten tegen de hanenbalk. Voor ik weet wat ik roep zie ik sterren en lees ik de opdracht: hier vloekt men niet rond een groot oog op een afbeelding achter glas aan de korte kant van de vliering. Voor alle zekerheid ga ik enigszins gebogen lopend verder, zie de pick-up onder een doos met fotolijstjes aan de laagste kant van het dak staan, ga door de knieën en bid dat dat snoer bij dat ding is bewaard gebleven.

Mijn gebed wordt verhoord. Zittend op de knieën kruip ik met het snoertje naar het trapgat en schuif voorzichtig met mijn buik over treden tot mijn voeten houvast vinden. Het snoertje zit veilig in mijn broekzak. De laatste twee treden daal ik normaal rechtstaand af. Het luik klap met een stevige klap dicht zodra hij over het balanspunt komt. Dat noem ik nog eens herinneringen ophalen.

Het snoer past in de recorder. De afstand tussen het toestel en het stopcontact is zo groot dat de tafel verschoven moet worden. Het vloerkleed schuift niet mee, ik licht de tafel wat op, de afdrukken van

Helmond waar deze eindigde bij het treinstation. Deze lijn had vanuit Veghel ook een zijlijn naar Oss. De stoomtramlijn werd in drie fasen geopend, eerst het gedeelte 's-Hertogenbosch - Veghel, gevolgd door de delen Veghel - Gemert en Gemert - Helmond. Tramremises waren aanwezig in 's-Hertogenbosch, Veghel en Helmond. Een rit van 's-Hertogenbosch naar Helmond nam 3,5 uur in beslag.

Op 3 mei 1883 gebeurde het eerste van een groot aantal ongelukken. Die waren vooral te wijten aan te zwaar materieel op te lichte rails en aan veel passages door dorpen. Door de vele ongelukken kreeg de tram de naam "de goede moordenaar". De toevoeging 'goede' was een verwijzing naar het feit dat de tram enorm bijdroeg aan de ontwikkeling van de streek waardoor deze reed.

De tekst luidt: *"Driek ge lôpt vòrt ellendig,
mar met den trein goaget hêndig.
En vur 'n klein bietje wille!
Kunder 'n heel eind inzitte".* (Gem.arch Gemert-Bakel).

Liquidatie en herstart

In 1918 moest het bedrijf door financiële problemen de tramdiensten staken. Dit was te wijten aan onervarenheid en inefficiëntie. Het bedrijf was opgezet met een budget van 2 miljoen gulden, waardoor niet al te nauw naar uitgaven werd gekeken, te veel materiaal ingekocht en te veel personeel ingehuurd werd en te hoge salarissen uitbetaald werden. Het bedrijf werd op 1 september 1918 geliquideerd. Het bedrijf staakte de tramdiensten op 9 oktober. De bootdiensten die het ook verzorgde werden eveneens opgedoekt. De aan de lijn gelegen gemeenten, met uitzondering van Aarle-Rixtel, besloten om samen het bedrijf en de exploitatie van de lijn over te nemen. Op 5 november 1918 werd het trambedrijf exclusief de paardentramlijnen in 's-Hertogenbosch en die naar Vught overgenomen. De aandelen werden evenredig verdeeld onder de deelnemende gemeentes op basis van het inwonertal. Op 12 november 1918 reden er weer stoomtrams op het traject. Voor die lijn 's-Hertogenbosch – Helmond werd op 15 september 1920 een nieuw bedrijf opgezet, de NV 's-Hertogenbosch - Helmond - Veghel - Oss, verwijzend naar de twee stoomtramlijnen. Door salarisverhogingen was de HHVO al snel genoodzaakt het tarief te verhogen waardoor het aantal passagiers daalde. Ook het materieel moest vernieuwd worden waarvoor de HHVO op de tweedehandse markt vervangende locomotieven en rijtuigen aanschafte.

Ongelukken

De tramlijn van Helmond naar Den Bosch liep dus via Erp en Veghel. Er zijn diverse pogingen ondernomen om de lijn via Handel naar Boekel te laten lopen, maar daar is het nooit van gekomen. Ondanks de lage snelheid gebeurden er zoals gezegd veel ongelukken, die vaak dodelijk afliepen. Er zijn verschillende oude nieuwsberichten van tragische gebeurtenissen.

Zo wandelde een dove vrouw in 1883 naar Beek, op voldoende afstand - zo leek het - van de rails. Ze hoorde de bellen van de machinist niet, maar toen de tram vlak achter haar was merkte ze iets. Ze sprong opzij en belandde daardoor recht voor de tram. De machinist stopte abrupt, maar de vrouw overleed ter plekke. Ook is een driejarig kindje in 1884 voor de tram gelopen toen het uit een huis kwam. *"Eén beentje werd geheel afgesneden terwijl het andere er nog even aanhing"*, meldt een oud krantenbericht.

Tramrails vlak langs de huizen in Erp

'Dom genoeg'

In 1888 meldde de Zuid-Willemsvaart het volgende bericht:

'Gemert, Zaterdag 18-2-1888. De tram heeft weder een slachtoffer geëischt. Ditmaal was het een Amsterdamsch koopman in papier en enveloppen die in den Avond van Woensdag van hier naar Vechel wandelde en dom genoeg was in de lijn van den tram te loopen.'

Het bericht vervolgt: *'De tram, welke van hier 's avonds half zeven vertrekt, haalde den man in tussen Erp en Vechel en door welke reden is onbekend, of de man doof of in gedachten verdiept was, maar hij blijft voortwandelen, en schijnt zich niet te storen aan het naderend onheil. De tram is in volle vaart, op enkele meters ziet de*

machinist het offer der tram ten prooi en niettegenstaande de machinist met alle kracht stopt, mocht het niet meer baten. De afstand was te kort, de man werd overreden. Vreeselijk verminkt werd hij opgenomen en zijn lijk naar Erp vervoerd.'

Anekdoten

Er zijn ook leuke anekdoten en onschuldigere voorvallen bekend over 'de goede moordenaar'. Jongelui haalden wel eens kattenkwaad uit in de tram. Tijdens de kermis in Helmond reed de tram een extra dienst naar Gemert om middernacht. Op een keer zaten er in het achterste voertuig veel jongens en meisjes voor wie de reis niet lang genoeg kon duren. Ze koppelden tijdens de rit het laatste stuk, waarin zij zaten, af van het rijtuig. De machinist had dit echter al snel door, doordat de tram harder ging rijden door het lagere gewicht. Jongens speelden ook regelmatig een potje voetbal

De tram op het Marktpllein (nu Ridderplein) in Gemert (1914-1915)

in de wagons. De openstaande deur naar het balkon diende als goal en een prop papier was de bal. Als de conducteur kwam was het afgelopen. Hij nam de bal af en gaf de kwajongens ervan langs.

In 1934 stopte de tram met de geregelde dienst. Daarna reed hij nog één keer per week een marktdienst. In 1937 was er het definitieve einde van het stalen beest. Nog in datzelfde jaar werd 350 kilometer rails, van de 387 kilometer die in Noord-Brabant lag, opgebroken en verkocht aan onze oosterburen.

De nieuwe Goede Moordenaar

Luchtbanden

Het bedrijf Soios in het Limburgse Maashees heeft de hernieuwde versie van de Goede Moordenaar gebouwd. De tram krijgt een andere naam, maar de geschiedenis van de originele naam wordt wel binnen in de tram uitgelegd. De tram rijdt niet op rails, maar op luchtbanden. De hedendaagse versie van de tram is gemaakt van aluminium en veel glas. De tram rijdt niet op stoom, maar volledig op elektriciteit, die wordt geleverd door de zonnepanelen op het dak waarmee ieder uur voor zes kilometer energie wordt opgewekt. Ook kan de accu worden opgeladen via het elektriciteitsnet.

De exploitatie is in handen van het Boerenbondsmuseum. De tram biedt plaats aan 28 mensen en de bedoeling is dat hij vooral gaat rijden tussen het Boerenbondsmuseum en toeristische attracties zoals Kasteel Gemert, processiepark Handel en golfbaan de Stippelberg bij Bakel. De tram kan ook worden gehuurd voor speciale gelegenheden.

Pendelen

Het opzienbarende verleden van de tram zal velen tot de verbeelding spreken en het opnieuw inzetten van de tram is behalve leerzaam ook een plezierige manier om tussen de attracties te pendelen. Hopelijk zorgt de nieuwe 'goede moordenaar' dat hij de naam van haar betovergrootvader doet vergeten.

De tram rijdt in een vaste dienstregeling van april tot en met oktober op maandag t/m vrijdag en zondag vanaf het Boerenbondmuseum naar het Pastoor Poellplein, het Gerardusplein, het Ridderplein en De Zoete Moeder aan West-Om. Opstappen kan langs de gehele route. Op het Pastoor Poellplein, Gerardusplein en het Ridderplein stoppen tevens reguliere streekbuslijnen.

In 1934 stopte de tram met de geregelde dienst. Daarna reed hij nog één keer per week een marktdienst. In 1937 was er het definitieve einde van het stalen beest. Nog in datzelfde jaar werd 350 kilometer rails, van de 387 kilometer die in Noord-Brabant lag, opgebroken en verkocht aan onze oosterburen.

De nieuwe Goede Moordenaar

Luchtbanden

Het bedrijf Soios in het Limburgse Maashees heeft de hernieuwde versie van de Goede Moordenaar gebouwd. De tram krijgt een andere naam, maar de geschiedenis van de originele naam wordt wel binnen in de tram uitgelegd. De tram rijdt niet op rails, maar op luchtbanden. De hedendaagse versie van de tram is gemaakt van aluminium en veel glas. De tram rijdt niet op stoom, maar volledig op elektriciteit, die wordt geleverd door de zonnepanelen op het dak waarmee ieder uur voor zes kilometer energie wordt opgewekt. Ook kan de accu worden opgeladen via het elektriciteitsnet.

De exploitatie is in handen van het Boerenbondsmuseum. De tram biedt plaats aan 28 mensen en de bedoeling is dat hij vooral gaat rijden tussen het Boerenbondsmuseum en toeristische attracties zoals Kasteel Gemert, processiepark Handel en golfbaan de Stippelberg bij Bakel. De tram kan ook worden gehuurd voor speciale gelegenheden.

Pendelen

Het opzienbarende verleden van de tram zal velen tot de verbeelding spreken en het opnieuw inzetten van de tram is behalve leerzaam ook een plezierige manier om tussen de attracties te pendelen. Hopelijk zorgt de nieuwe 'goede moordenaar' dat hij de naam van haar betovergrootvader doet vergeten.

De tram rijdt in een vaste dienstregeling van april tot en met oktober op maandag t/m vrijdag en zondag vanaf het Boerenbondmuseum naar het Pastoor Poellplein, het Gerardusplein, het Ridderplein en De Zoete Moeder aan West-Om. Opstappen kan langs de gehele route. Op het Pastoor Poellplein, Gerardusplein en het Ridderplein stoppen tevens reguliere streekbuslijnen.

HEEMKUNDEKRING “BARTHOLD VAN HEESSEL”

De kring is opgericht in 1952 en stelt zich ten doel het bevorderen in brede kring van de belangstelling voor en de kennis van eigen streek, volk en gebruiken en van heemkundig waardevolle overblijfselen uit vroeger tijden. Om dit doel te realiseren kent de heemkundekring de volgende werkgroepen:

archeologie	genealogie
bibliotheek/archief	lezingen/cursussen
dorpswandelingen	monumenten
educatie	redactieraad ‘Het Hagelkruis

MUSEUM HEEMKAMER “BARTHOLD VAN HEESSEL”

In het voormalige pensionaat ‘Mariëngaarde’ aan de Bosscheweg 14a is de heemkamer gevestigd, waarin ook het museum is ondergebracht.

In het museum bevindt zich een uitgebreide verzameling bezienswaardige voorwerpen welke merendeels een relatie hebben met Aarle-Rixtel.

In verschillende opstellingen wordt aandacht geschonken aan de gilden en andere verenigingen, aan het kadaster, het geloofsleven, het onderwijs en diverse ambachten.

Er is ook een rijke verzameling archeologische vondsten tentoongesteld.

De openingstijden van het museum

Van september t/m juni:

- iedere dinsdag van 9 tot 12 uur en van 20 tot 22 uur
- de 1e zondag van de maand van 14 tot 17 uur.

In juli en augustus:

- iedere zondag van 14 tot 17 uur.

Voor groepen is het mogelijk, na telefonische afspraak, het museum ook op andere tijden te bezoeken. Telefoon: 0492 382763.

Entree € 2,- voor volwassenen en € 0,50 voor kinderen.

